

GÖTEBORGS UNIVERSITET

INSTITUTIONEN FÖR PEDAGOGIK OCH DIDAKTIK

**”Vad står det?
En kvalitativ studie om hur lärare stimulerar och
främjar elevernas läsförståelse i år 1-3**

**Selma Music
Selma Sacic Mesic**

Examensarbete:	15 hp
Kurs:	LAU925:2
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	Vt 2010
Handledare:	Ivar Armini
Examinator:	Björn Hasselgren
Rapport nr:	VT10-2611-09 U/V

Abstract

Examensarbete:	15 hp
Kurs:	LAU925:2
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	Vt 2010
Handledare:	Ivar Armini
Examinator:	Björn Hasselgren
Rapport nummer:	VT10-2611-09 U/V
Nyckelord:	ordavkodning, läsförståelse, läsförståelsestrategier

Syfte: Syfte med vår studie är att undersöka hur lärarna stimulerar och främjar elevernas läsförståelse.

Teori: I vårt arbete utgår vi från läsförståelsestrategierna och Vygotskijs tänkande om den proximala zonen. Teorins fokus ligger på den aktiva eleven som ska i arbetet med vuxna erövra kunskap som ligger utanför sin existerande kognitiva förmåga.

Metod: Vi har använt oss av kvalitativa studier och observationer. Vi har intervjuat sex pedagoger i två olika kommuner och observerat dem under två veckor. Vid intervjuerna använde vi bandspelaren, skrev ner de svaren vi fått samt analyserat dem.

Resultat: Studiens resultat visar att respondenterna tycker att läsförståelse är en viktig del av läsinlärningsprocess och att de i sin undervisning använder olika metoder för att stimulera läsförståelseprocess hos sina elever. Resultat av vår undersökning uppvisar att samtliga intervjuade betonar att grundläggande ordavkodning, elevernas egna erfarenheter och positiv självbild är av stor betydelse för en god läsförståelse, vilket också litteratur tyder på.

Innehållsförteckning

Abstract	2
Innehållsförteckning.....	3
1. Inledning.....	5
1.1 Syfte	6
1.2 Frågeställningar:	6
1.3 Metod	6
2. Bakgrund.....	6
2.1 Tidigare forskning och läsundersökning.....	7
2.2 Läsprocess.....	8
2.3 Ordavkodning och dess betydelse för läsförståelse	8
2.4 Hur definieras läsförståelse.....	9
2.5 Innebörden av en bra läsförståelse	9
2.6 Vad innebär det att undervisa i läsförståelse.....	10
2.7 Självbild i relation till läsinlärning	11
3. Läsförståelsestrategier	12
3.1 Reciprocal theaching.....	12
3.2 Direkt undervisning	12
3.3 Transactional strategies instruction.....	12
3.4 Undervisning om textstrukturer	13
3.5 Questioning the author	13
3.6 Undervisning om ords betydelser	13
4. Två undervisningsmodeller	14
4.1 Behavioristiska teorier och läsundervisning	14
4.3 Kognitiva teorier och läsundervisning	15

5. Metod	16
5.1 Urvalsgrupp.....	16
5.2 Genomförande.....	17
5.3 Etiska regler	19
6. Resultat	21
7. Analys	25
7.1 Förförståelse och förkunskaper.....	25
7.2 Från bokstav till förståelsen	25
7.3 Självförtroende och uppmuntran.....	26
8. Diskussion	26
8.1 Didaktiska konsekvenser	28
8.2 Metod diskussion	29
Fortsattforskning	29
Bilagor	32

1. Inledning

Idag lever vi i ett kunskapssamhälle där läsning och läsförståelse är väsentliga förmågor, såväl inom skolans ramar som utanför dem. Många sysselsättningar framför krav på en god läsfärdighet. Läsning utvecklar och stimulerar barnens ordförråd, väcker lust och intresse för böcker liksom ger möjlighet att ta till sig kunskap om världen. Skolans viktigaste uppgift är att se till att alla elever lär sig läsa, förstå och använda texter (Lundberg och Herrlin, 2003). För att kunna läsa behöver man först avkoda vårt skriftsystem, läsa av bokstavskoden. Det är den viktiga och nödvändiga förutsättningen för att kunna förstå själva innehållet. Meningen med läsning är att förstå skriftlig information och inse vad den som skriver vill förmedla.

Det gäller inte bara inom utbildningssystemet där förståelse av olika typer av texter är och förblir en viktig sida av elevernas förmåga att tillägna sig kunskap. För att samhällsmedborgarna ska kunna delta i demokratiska processer och påverka beslut som gäller livsviktiga förhållanden, är det alldeles nödvändigt att de förstår det som de läser, anser Bråten (2007). Vidare skriver författaren att läsförståelse berör själva kärnan i utbildningsverksamheten och engagemanget i ett modernt kunskapssamhälle.

På vår verksamhetsförlagda utbildning (VFU) i olika skolor och kommuner, mest i grundskolans tidigare år, har vi mött elever som inte riktigt begriper vad de läser. En del barnen läser med osäkerhet och det är en orsak till en otillräcklig läsförståelse. En del elever har i viss mått utvecklat sin avkodning, där ”hus” kan även bli ”mus”, de läser med flytt vidare utan att tänka eller reflektera över det lästa. De här barnen förstår texter bara delvis eller i ännu mindre omfattning. I deras mötte med texten blir det svårt att utveckla läsoplevelse som är en viktig del av läsförståelse.

Det är skolans viktigaste uppgift är att lära barn att förstå vad de läser, skriver Barbro Westlund. Vidare betonar hon att man behöver undervisning i att man förstå det man läser. Westlund menar att det vedertagna begreppet läslust behöver kompletteras med läsengagemang och att man ska arbeta med att få eleverna förstå nyttan av att förstå vad man läser och öva sig i det¹.

Enligt kursplanen utbildningen i svenska syftar till att språket och litteraturen har stor betydelse för den personliga identiteten. Svenskämnet har som syfte att främja elevernas förmåga att tala och skriva väl samt att med förståelse respektera andras sätt att uttrycka sig i tal och skrift.

Mål att sträva mot:

- utvecklar sin fantasi och lust att lära genom att läsa litteratur samt gärna läser på egen hand och av eget intresse,
- utvecklar sin förmåga att bearbeta sina texter utifrån egen värdering och andras råd,

¹ www.nok.se/nok/laromedel/Hogermenyer-Laromedel/A/Att-undervisa-i-lasforstaelse/Mot-forfattaren/

- utvecklar sin förmåga att i dialog med andra uttrycka tankar och känslor som texter med olika syften väcker samt stimuleras till att reflektera och värdera,
- utvecklar sin förmåga att läsa, förstå, tolka och uppleva texter av olika slag och att anpassa läsningen och arbetet med texten till dess syfte och karaktär.

1.1 Syfte

Syftet med vårt arbete är att undersöka hur lärarna stimulerar och främjar elevernas läsförståelse.

1.2 Frågeställningar:

- Vilka metoder i undervisningen använder sig lärare av för att stimulera elevernas läsförståelse?
- Hur gör lärare med eleverna som verkar behöva mer stimulans eller hjälp med läsförståelse inläringen?
- På vilket sätt anser lärare att läsförståelsen påverkar elevernas självförtroende?

1.3 Metod

Vi har valt att använda oss av kvalitativa intervjuer. Vi skall intervjua fyra pedagoger som arbetar i två olika kommuner. Efter detta skall vi observera eleverna samt lärarna under tvåveckor (VFU) för att få en helhetsbild av undervisningen. Men vi kommer att presentera bara de informationer om undervisningen som är relevanta med vårt tema.

Vi tycker att genom att intervjua lärarna får vi deras synsätt på undervisningen som inte behöver stämma med den verkliga situationen i klassrummet. Därför vill vi genomföra observationer som en komplettering till de informationerna som vi får av lärarna.

2. Bakgrund

Intresse för språk och språkutveckling hade vi redan när vi gick på gymnasiet i Bosnien. Sedan när vi började arbeta som grundskollärare märkte vi att i språkundervisningen hade vi inte så många lektioner om läsförståelse. Det var självklart att lära elever att läsa men att berätta om läsningens viktigaste roll att förstå det som är skrivet var vi inte så noga med.

På vår VFU observerade vi elever samt lärarna och då märkte vi att här också arbetar lärarna mycket med läsinläringen, avkodningen och till och med ljudning. Men det som vi hade hoppats är att få se mera lektioner om läsförståelsen. Det vanligaste eller snarare sagt endaste metoden som lärarna använder sig av är att svara på frågorna efter att de har läst en text eller berättelse.

Genom detta examensarbete vill vi bidra med kunskap både till oss själva som pedagoger men också till andra som tycker det är viktigt och intressant med läsförståelse. Vi fick höra att läsförståelse är väldigt viktigt för elevernas inläring samt självförtroende därför vill vi veta vilka olika metoder använder sig lärarna av när de undervisar om läsförståelsen. Dessa frågor

som vi skriver om ser vi som en grundläggande del av läsinlärningen och själva språkutvecklingen i skolan.

2.1 Tidigare forskning och läsundersökning

Tidig läsforskning har i stor utsträckning fokuserat på avläsning, också kallad *avkodning*, alltså hur läsaren utvecklar förmågan att läsa av, eller avkoda text. Uta Frith har i en modell beskrivit hur avläsningsförmågan utvecklas från helords läsning (logografisk) via alfabetisk (att förstå sambandet mellan bokstav och ljud) till automatiserad (ortografisk) läsning. Modellen har utvecklats av Ingvar Lundberg, som har lagt till ett förstadium före helordsläsning, kallat *pseudoläsning* (Lundberg 1989). Speciellt intresse har lagts på den alfabetiska fasen i avkodningsutvecklingen, dvs. att få den lärande att förstå sambandet mellan ljud och bokstav.

Tidigare betraktades begreppet läsinlärning nästan som synonymt med den alfabetiska fasen i avläsningsförmågans utveckling. Att kunna läsa har uppfattats som att koda av utan att staka sig. Det räcker dock inte att kunna koda av text. Syftet med läsning är givetvis att förstå det man läser. Men vad innebär det att förstå en text och hur sken text förstås? En viktig förutsättning är naturligtvis att man förstår orden i texten. Sambandet mellan avläsning och läsförståelse har diskuterats. En infallsvinkel är att läsförståelse ”kommer på köpet” när avläsningsförmågan fungerar snabbt och effektivt. En annan är att läsaren använder läsförståelse för att kunna läsa av texten effektivt.²

Under historiens lopp har frågor om läsundervisning i hög grad handlat om nybörjarundervisning och inte alls särskilt mycket om systematiskt arbete med läsförståelse, skriver Bråten (2007). Han skriver vidare att det ökade uppmärksamhet mot läsning som meningssökande process i början av 1970-talet och då insåg många forskare att läsning handlade om att tillägna sig kunskap. Det forskades mycket kring läsarens förkunskap och dess betydelse i läsprocessen. Tidigare erfarenheter knyts till innehållet i texten och gör den mer förståelig, skriver författaren vidare, samt tillägger att det kallades *shemateori* som blev ett av de mest populära forskningsfälten inom läsförståelse på 1970-talet.

År 1970 deltog Sverige i den första större internationella läsundersökningen genomförd av IEA (International Association for The Evaluation of Educational Achievement), en internationell akademisk sammanslutning som jämför skolprestationer i olika länder. Undersökningen avsåg att, hos tio- och fjortonåriga elever i årskurs 3 och 7, mäta läsförståelse attityder till modersmålsämnet och till läsning.²

År 1991, genomfördes en undersökning om läsning (Reading Literacy Study) av IEA. Undersökningen visade att svenska elevers prestationer i läsning var jämförbara eller bättre än vid läsundersökningen år 1970. Av de 31 deltagande länderna kom både svenska nio- och fjortonåringar på tredje plats.³

² www.skolverket.se/publikationer?id=1757

³ www.skolverket.se/publikationer?id=1175

Elevens resultat 2001 jämförs med en motsvarande undersökning som gjordes 1991. För svensk del gäller denna studie elever i år 3. Resultaten från trendstudien visar att svenska barn i årskurs 3 har något sämre läsförståelse 2001 än 1991, särskilt när det gäller längre texter. Man kan konstatera att Sverige försämrat sina resultat mellan år 1991 och år 2001. Detta gäller både läsförståelse och läshastighet, två faktorer som bevisligen samverkar. Totalt ligger Sverige bland dessa nio länder på sjätte plats.

Aktuell läsforskning, skriver Westlund (2009), betonar att lärarens direktundervisning i lässtrategier är central för att eleverna ska utveckla läsförståelse. Hon menar att eleverna i grundskolan inte ska lämnas åt sig själva att förstå komplicerade texter och samtidigt anser att lärarens undervisning inte ska dominera. Utgångspunkten är att betona elevens aktiva engagemang genom lärarens medvetna undervisning där lärarens ansvar är stort i början för att så småningom eleven själv övertar ansvar. Inom läsförståelseforskningen betonar man betydelsen av lärarens direktundervisning av läsförståelse, vilket också är i linje med Vygotskijs tankar om den proximala utvecklingszonen.

Inom nyare läsförståelseforskning är man försiktig med att uttala sig om orsak för utveckling av läsförståelse, skriver Westlund. Istället talar man om att läsförståelse påverkas av vilka texter som läses och i vilket syfte de läses. Alltmer forskning inriktas nu på lärarens kompetens för att hjälpa eleverna att utveckla en god läsförståelse. I lärarens kompetens ingår att stärka elevens självbild och motivation, skriver Westlund (2009).

2.2 Läsprocess

Läsning fungerar som ett mycket komplext system av inlärd kunskaper och färdigheter som ska samverka automatisk. Läsprocessen kan man dela i två sinsemellan beroende delar: avkodning och förståelse där överordnade målet för all läsning är, enligt Stadler (1998) att finna det innehåll som orden förmedlar. Läsning syftar alltid till förståelse och läsförståelsen är beroende av att man avkodar texten korrekt och med en viss snabbhet.

Frost (2007) beskriver läsprocess som den traditionella "läsformeln" där läsning är resultat av multiplikationstecknet mellan avkodning och förståelse och att de två leden i verkligheten är oskiljaktiga under själva läsningen. Om två komponenter i läsprocessen, identifiering av ord och tolkning, skriver också Larson, Nauclet och Rudberg (1992) och anser att vana läsare har både god läsförståelse och en automatiserad avkodning. Att avkodningsförmåga betonas tidigt i läsutveckling skriver Taube (2000) om och att förståelse blir allt viktigare i senare skeden då texter som erbjuds ökar i komplexitet.

2.3 Ordavkodning och dess betydelse för läsförståelse

För de flesta barn handlar läsandet under de första skolåren i hög grad om att lära sig avkoda korta och språkligt enkla texter om kända ting. Att lära sig känna igen ord kräver i början en kontrollerad process. Allt är svårt: att identifiera bokstäverna, att hålla dem i minnet, att ljuda samman ljuden och att känna igen ordet. Om den text läsaren möter innehåller alltför många ord som kräver denna arbetsinsats är det lätt att förståelsen av textens innehåll går förlorad, skriver Taube (2007). En elev som anstränger sig hårt och länge för att identifiera ett ord i slutet av meningen kan till exempel, enligt Bråten (2007), lätt glömma innehållet i både den aktuella och föregående meningen. Det är viktigt att vara klar över att ordavkodning i sig är en komplex färdighet som bygger på en rad mera grundläggande

färdighet, förmågor och kunskaper anser Bråten (2007). Författaren använder sig av den amerikanske läsforskaren Vellutinos exempel och skriver om att medvetenhet om skrift och kunskap om begrepp som rör skrift, kan betraktas som grundkompetens som barn måste ha för att lära sig läsa. Där ingår förståelse för att skrivna ord symboliserar talade ord. Kunskap om hur ord stavas har också betydelse för ordavkodning, skriver författaren vidare. Som grund för ordavkodnings färdighet, betonas vikten av, å ena sida, fonologisk medvetenhet, som är barnens förståelse för att ord t.ex. *bok* kan delas upp i enskilda ljuden, *b*, *o* och *k*. Å andra sida är det barnets medvetenhet om det ortografiska systemet som kan röra sig om vanligt bokstavs kombinationer och uttalet av dessa som *fr* i *fru* eller *akt* i *frakt*. Om barnet på förhand känner väl till enheterna *fr* och *akt*, får det inte heller några problem med att avkoda ord som *frakt* skriver Bråten (2007). (Vellutino 2003,s.52)

Grundläggande ordavkodning spelar otvivelaktig en viktig roll för läsförståelsen, anser Bråten (2007) och skriver vidare att samband mellan ordavkodningsfärdigheter och förståelse är särskilt stark under de första skolåren där problem med att uppnå flytande ordavkodning verkar vara den viktigaste och vanligaste orsaken till dålig läsförståelse. Författaren betonar också att det är viktigt att nyförvärvade avkodningsfärdigheter integreras och vidareutvecklas i meningssökande aktiviteter som upplevs som intressanta och relevanta för eleverna. Läraren bör, skriver Bråten (2007) försöka se till att eleverna ger sig ut på jakt efter textens mening.

2.4 Hur definieras läsförståelse

Vad är läsförståelse? Det är en viktig fråga som inte kan besvaras med några meningar. För att kunna förstå läsningen måste man förstå hjärnan skriver Frank Smith(1997). Läsförståelse är en komplicerad och oerhört viktig process som alla pedagoger måste eller borde ha mera fokus på. Att lära elever att läsa är bara en steg mot en fullständig förståelse. För att kunna förstå det skrivna ord måste läsaren tänka på betydelsen av orden samt tolka författarens idéer.

Läsförståelse är beroende av elevernas erfarenheter, bakgrund samt intellektuella förmåga och den utvecklas hela livet, anser Ejeman och Molloy (2003).

Enligt Bråten (2007) kan läsförståelse definieras som att utvinna och skapa mening genom att genomsöka och samspela med skriven text. Han skriver att det, å ena sida, handlar om textnära förståelse och å andra sidan gäller det att skapa mening genom att dra slutsatser som går utöver textens bokstavliga innebörd. Läsförståelse är komplext, skriver Westlund (2009) och det är svårt att ge en enkel definition. Hon använder därför en definition som den amerikanske professorn Peter Afferbach använder sig av och beskriver läsförståelse som en dynamisk och målorienterad process, som inkluderar färdigheter, strategier, tidigare kunskap och motivation. Man läser för att skapa mening och förståelsen påverkas av syftet.

Läsförståelse innebär ju, enligt Westlund, att läsaren och texten interagerar på olika sätt och att läsaren fyller i de tomrum som författaren utgår från att man förstår.

2.5 Innebörden av en bra läsförståelse

Många faktorer spelar in och påverkar förståelsen av en text, skriver Fridolfsson (2008), och anger bland annat en god avkodningsförmåga, egen erfarenhet av textens innehåll, förmåga att sätta sig in i andra situationer, bra ordförståelse, kännedom om textens struktur, motivation och intresse för att läsa samt att kunna läsa mellan raderna. Författaren betonar vidare att läsförståelse kan aldrig blir automatiserad till skillnad mot avkodningsförmåga

och hänvisar att det finns individer med svag avkodningsförmåga som ändå bra förstår. För att förstå en text krävs, enligt Fridolfsson, att man har tillgång till de nödvändiga omvärldskunskaper som texten handlar om där graden av förståelse präglas av läsarens egna erfarenheter och förkunskaper. Förkunskaper om textens innehåll är av stor betydelse för läsförståelse poängterar också Bråten (2007). Förkunskapernas betydelse för läsförståelsen, anser han, ligger i att de ger läsarna möjlighet att dra slutsatser och tolka information som presenteras i texten. Innan man börjar läsa en text, är det nödvändig att förbereda sig på vad den kan handla om och på så sätt bygger man upp en förförståelse, skriver Liberg (2006).

Genom sin förförståelse kan man dessutom uppmuntra eleverna att skapa egna inre bilder som kan hjälpa dem att bättre förstå textens innehåll men även i efterhand komma ihåg det, skriver Fridolfsson. Vidare anser han att en god läsförståelse innebär att vara på det klara med vad det är man vill ha reda på från texten man läser och man måste veta vad avsikten är med texten .

Med *god läsförståelse* (författarens kursivering) menar man att både kunna läsa som avkoppling och att läsa med kritisk urskiljning, att inhämta information ur olika slags texter, skriver Westlund (2009). Oavsett vilka texter elever möter, skriver hon vidare, måste de utveckla en förmåga att förstå vad de läser, tolka den, använda sin egen tidigare kunskap, läsa mellan raderna, göra inferenser och kunna dra slutsatser. God läsförståelse, enligt Taube (2007), kräver aktiv läsning där den enskilde läsaren lägger till och drar ifrån, ifrågasätter utifrån sina egna erfarenheter och kunskaper. Läsförståelse är en produkt som står under inflytande av växelverkan mellan text och läsare, anser Taube.

För att kunna förstå den skrivna texten på djupet krävs en god läsförmåga. Men hur intressant är det att läsa utan att förstå, utan att kunna se sammanhanget i texten? Det här kan vi kalla den goda cirkeln. Ju mer man läser desto mer ökar läsförståelse. Det som vi kan se som ett framsteg i läsningen är att bli medveten när man inte förstår. Motivation för läsningen är det som oftast saknas hos elever. Det ställer stort krav på lärare att hitta vägen till var och en elevs intresse. Genom att utgå från elevernas intresse i undervisningen och använder meningsfulla texter väcker läraren elevernas lär och läslust.

2.6 Vad innebär det att undervisa i läsförståelse

Westlund (2009) skriver om att flera forskningsresultat visar samstämt på goda resultat för utveckling av läsförståelse om läraren aktivt och regelbundet lär eleverna effektiva lässtrategier. Att undervisa i läsförståelse innebär, enligt författaren, att man är medveten om att läraren har ansvar för och vägleder eleven mot högre förståelsenivåer genom aktiv läsundervisning, att tillämpa lässtrategier för att förstå texten, inte tillämpa strategier. Hon skriver vidare att tillämpning av strategier alltid ska följas upp med eleverna, att det inte är tillräckligt att kontrollera läsförståelse utan att läraren ska se till att den utvecklas. Interaktiva och regelbundna samtal mellan elever om såväl läsningens innehåll som form utvecklar alla läsare, anser Westlund, kooperativt lärande ska uppmuntras och samtala med eleverna om hur de upplever sig själva som läsare påverkar självbilden.

Det är viktigt att avsluta påbörjade arbeten så att eleven kan beskriva utgångspunkt, lärandeprocess och kunskapsprodukt, menar Westlund.

I dagens skola läsundervisningen består av att träna läsfärdigheter. Detta trots att i läroplanen för den obligatoriska skolväsen betonas vikten av att ge överblick och sammanhang. Språk, lärande och identitetsutveckling är nära förknippade. Språket är vår viktigaste redskap eftersom genom språket kommunicerar vi med andra samt samarbetar. Genom att samtala, läsa och skriva utvecklar varje elev sin språkliga förmåga. Skolans viktigaste uppdrag är att organisera undervisningen och använder sig av innehåll som stimulerar språkutvecklingen. (Lpo 94)

2.7 Självbild i relation till läsinlärning

Sjuåringar är olika och när de kommer till skolan vet många av dem att de nu skall få lära sig det viktiga, att läsa, skriver Taube (2007). Barn har olika förväntningar på sin förmåga att lyckas eller misslyckas och barnen har redan vid skolstart utvecklat en självbild, anser författaren. Föräldrarnas, lärarnas och kamraternas attityder kommer att påverka barnens självförtroende och självuppfattning i positiv inriktning, anser Taube och betonar också vikten av en varm och positiv klassrumsatmosfär. Bokstävernans gåta blir en spännande utmaning där många barn efter första skolåret missar en del av sitt självförtroende och sin lust att lära, skriver hon vidare. Få barn blir oberörda när de jämför sig med klasskamraterna och då blir den första skoltiden ofta en obehaglig upplevelse av att inte hålla måttet, anser Taube (2007).

Ett annat, viktigt moment för självförtroende, som författaren betonar, är bristande individualisering från skolans sida. Liten överensstämmelse mellan en lärares krav och elevens kognitiva och språkliga kapacitet leder till förvirring hos eleven, där eleven känner att han/hon inte kan uppfylla skolans krav trots stora ansträngningar. Detta leder till sänkt motivation och passivitet, skriver Taube. Sådana elever läser mindre och blir allt mindre motiverade att läsa. Men god läsförståelse kräver att läsaren är aktiv, betonar författaren. De elever som har förlorat självförtroendet är den svåraste gruppen att nå och som speciallärare har vittnat om. En negativ läs-självbild kan utveckla sig till en negativ skolprestations självbild, menar Taube. Det finns också goda exempel där barn som klarar den första läsinlärningen bra uppmärksammas med positiv feedback från läraren, blir uppmuntrad, vill läsa mer och svårare material. Ett barn självvärdering med avseende på läsning kan ses som ett resultat av försök och misslyckande liksom en följd av reaktioner från omgivningen, vilket har det största inflytande, menar Taube. Slutligen, anser Taube (2007) att allra viktigaste är lärarens acceptering av barnet medan hon samtidigt ser barnets starka och svaga sidor.

3. Läsförståelsestrategier

Läsundervisningen som fokuseras på ordavkodning och teknisk läsning måste inbegripa läsförståelse för elevernas bättre läsutveckling. Problemet med detta existerade också för 30 år sedan. Forskarna Dolores Durken(1978/1979) och Pressley, Wharton-McDonald, Hampton och Echevarria(1998) genomförde liknande undersökning med tio år mellanrum. Syftet var att undersöka undervisningen i läsförståelse. Resultat visade att skolorna kontrollerade elevernas läsförståelse men undervisade sällan om hur eleverna skulle utveckla sin läsförståelse. Efter detta startade ett arbete i USA att försöka rätta till brister med läsförståelse undervisningen. Det arbetet utgick från de läsförståelsestrategierna samt Vygotskijs tänkande om den proximala zonen. Det är en zon som ligger utanför det barnet redan kan men barnet kan klara och erövra de färdigheter med hjälp av stöd. Enligt Vygotskij (1999) är det den aktiva eleven som ska utvecklas i skolan och för honom är kunskap något som måste erövas. Han menar att i skolan ska arbetas aktivpedagogiskt dvs. knyta an till det redan kända för att förklara nytt. Barnets intresse är, enligt Vygotskij, själva utgångspunkten och metoden för undervisningen. Han anser att aktiviteten är ett redskap för elevernas personliga framgång och betonar vikten av att skolans övningar skall förenas med livet där den nyvunna kunskapen ska smälta med vad barnet redan kan. Barnet kan göra betydligt mer med hjälp av stöd i kollektiv verksamhet, under handledning av vuxna och kan utföra detta självständigt och med förståelse. Det är nivån i barnets närmaste utvecklingszon som korrigerar olikheten mellan de nivåerna i barnets utveckling för att lösa uppgifter med hjälp av stöd och genom eget handlande, anser Vygotskij (1999).

I följande del kommer vi att kort presentera några av de läsförståelse teorierna som används i dagens läsundervisning.

3.1 Reciprocal theaching

I denna metod betonas lärarens vikt eftersom han/hon fungerar som en förebild för elever. Läraren visar till elever sina egna strategier vid läsningen. Efter det kommer en elev att ta lärarens roll och leda undervisningen. Eleverna turas om att ha ledarrollen. Läraren finns i bakgrunden och hjälper till bara vid behov. Med den metoden tränas eleverna för att kunna ställa frågor till sig själva om sin förståelse samt sammanfatta det lästa och förutsäga.(Taube, 2007). Hon skriver vidare att utvärderingar av den metoden inte har visat förbättringar på elevernas läsförståelse.

3.2 Direkt undervisning

Direkt undervisning innebär att lärare först förklarar en läsförståelsestrategi och sedan visar hur de själva använder samma strategi.(Taube, 2007). Efter det prövar eleverna att använda samma strategi med lärarens stöd. Utvärderingen genomförs efter ett år och resultaten visade en mycket förbättrad läsförståelse förmåga hos eleverna skriver Taube (2007).

3.3 Transactional strategies instruction

Metod som är förkortat till TSI innefattar mer än direkta förklaringar och beskriver ett dynamisk givande och tagande mellan lärare och elever, skriver Taube (2007). Eleverna i TSI-klassrum arbetar på ett annat sätt som att de samtalar om det de hade läst, de gör förutsägelser om vad som skulle komma grundade på tidigare kunskaper. Lärare värderar inte deras svar utan uppmuntrar de. Eleverna uppmanades att tänka, vara aktiva och själva avgöra hur de

skulle arbeta vidare för att förstå en text, beskriver Taube. TSI handlar om att få eleverna att självständigt använda de förståelsestrategier som goda läsare använder, alltså att lära eleverna att använda aktiv läsning hellre än passiv läsning, skriver Taube (2007).

3.4 Undervisning om textstrukturer

Med syfte att stödja elevernas läsförståelse har försökts med undervisning om olika texter där elever vänjas vid att uppmärksamma och diskutera texters olika struktur. Eleverna får stöd i att besvara olika slags frågor samt stimuleras att själva ställa frågor till en text efter att ha sett rubriken. I Sverige har Lena Franzén intresserat sig för läsförståelse och skapat två träningsprogram om att läsa mellan raderna, skriver Taube (2007).

Enligt första program ska eleverna fundera, vid besvarande av frågor, om de ska leta efter svaret i texten eller söka svaret inne i huvudet. I enlighet med andra program redogör läraren för vad som menas inferenser, läser högt en text, ställer en inferensfråga, besvarar själv och berättar hur han kom till svaret. Eleverna får sedan successivt ta över olika delar för att klara processen på egen hand, betonar Taube (2007).

3.5 Questioning the author

Det var Monica Reichenberg som vid Göteborgs universitet försökte stimulera elever i gymnasiet skolår 1 att läsa mer aktivt med hjälp av metoden questioning the author, skriver Taube (2007). Metoden har prövats också bland elever i grundskolans lägre åldrar. Modellen går ut på att få eleverna att aktivt bearbetar lästa texter och ifrågasätta textens auktoritet. Syftet är att uppmärksamma läsare på att det bakom varje text finns en författare vars uppgift är att skriva texter som går att förstå, betonar Taube (2007). Eleverna läser en text som lärare väljer, delar upp i mindre avsnitt, ställer egna frågor, presenterar omformuleringar och diskuterar. Med denna metod ställer lärare oftare frågor som gör att eleverna gå djupare i texten för att kunna svara, de blir mer engagerade och mer benägna att knyta an till vad andra har sagt men lärare har en central roll i textsamtalen, redovisar Taube(2007).

3.6 Undervisning om ords betydelser

Det finns ett starkt samband mellan omfattningen på elevers ordförråd och deras läsförståelse och det är positivt att hjälpa barn att förstå betydelsen av ord de möter i sina böcker och i berättelser de läser, anser Taube (2007). Enligt Lundberg (2006) kan det vara oklokt att läraren förklarar alla nya och svåra ord i en text. Eleverna har då ingen möjlighet att själva komma fram till ordens betydelse med hjälp av sammanhanget och orden uppbyggnad.

3.7 Läsundervisning enligt LTG

Läsning på talets grund, LTG, är ett förhållningssätt inom den analytiska principen där man utgår från en gemensam text som lärare och elever har skapat tillsammans. Här betonas betydelsen mycket starkt och de texter som läses är barnens egna nedskrivna ord. Undervisningen sker i olika faser och går från helheten till delarna och slutligen tillbaka till helheten igen, skriver Taube (2007). Hos metodens skapare, Ulrika Leimer, fanns en uttalad uppfattning att lärare som arbetar med LTG måste behärska den traditionella läsinlärningsmetodiken ganska väl för att kunna individanpassa uppgifter, betonar Taube.

Leimar menade att det är viktigt att barnen ser när läraren skriver och att läraren också ljuder varje ljud högt, skriver Fridolfsson (2008). Mot slutet av nittiotalet minskades användning av den metoden vilket var tecken på att lärarna blandade istället olika metoder. En omfattande jämförelse av läsprestationer bland elever som undervisats enligt LTG- metoden eller med hjälp av en blandmetod visade inga skillnader mellan dessa grupper av elever i skolår tre redovisar Taube (2007).

4. Två undervisningsmodeller

Vi vill presentera två undervisningsmodeller eller snarare sagt två uppfattningar om hur vi lär oss att läsa. De är grundade på två olika teorier, en som är beteendeorikta (behavioristiska teorier) och en som är kunskapsinriktad teori (kognitiva teorier)

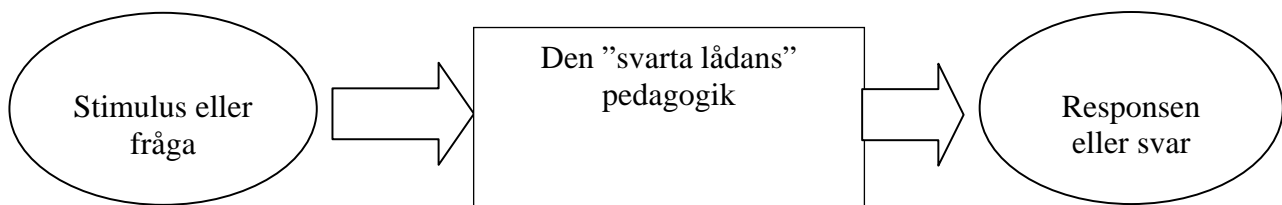
Det största problemet i dagens skola är att lärare inte är medvetna om vilken teoretisk grund använder de sig av i undervisningen. Genom att beskriva de två teorierna vill vi få oss själva samt andra pedagoger att förstå vilken syn vi har på undervisning och vilka läsinlärningsmaterial kan vi använda för att nå bättre resultat.

4.1 Behavioristiska teorier och läsundervisning

Behaviorism är inlärningsteori som har dominerat undervisningen i över 50 år. B. F. Skinner amerikansk psykolog ses som mest kände representanten för behaviorism. Skinner och andra behaviorister ser eleverna som passiva mottagare som påverkas utifrån. enligt Skinner var bara de kunskapsprocesser som kan observeras viktiga för inlärning. Behaviorister definierar inlärningen som en förändring av det observerbara beteende.

Läsundervisningen som baseras på behavioristiska teorierna är analytisk. Detta innebär att man lär sig delarna först utan att se sammanhanget i det hela. Elever lär sig först bokstäver sedan ord och till slut meningar. Den undervisningen som utgår från delar till helheten prioriterar mer lästeknik än läsförståelse. För vissa elever är det väldigt svårt att förstå det som de har läst eftersom de är mer fokuserade på avläsningen.

I läsundervisningen som är baserad på behavioristiska teorier måste varje steg vara överinlärt eller automatiserad innan man kan gå vidare till nästa steg. Det kan bli svårt för vissa elever att se sammanhanget med en sådan inlärning där lärare undervisar om ord och ljudförbindelserna för sig och sammanljudningen av orden som isolerade enheter för sig menar Åkerblom (1993). De lärarna som baserar sin undervisning på behavioristisk grund hävdar att när lästekniken är välinlärd så kommer läsförståelsen av sig själv.

Figur 1. Läsundervisning enligt behavioristisk teori.

Åkerblom (1993) visar tydlig (figur 1) hur läsundervisningen som bygger på behavioristisk teori ser ut.

Han menar att i en sådan undervisning är det viktigast att eleverna svarar rätt utan att kunna beskriva hur de har kommit till det rätta svaret. Konsekvenser med inlärningen som sätter fokus på lästekniken istället för läsförståelse kan bli att elever aldrig kommer att förstå det lästa.

4.3 Kognitiva teorier och läsundervisning

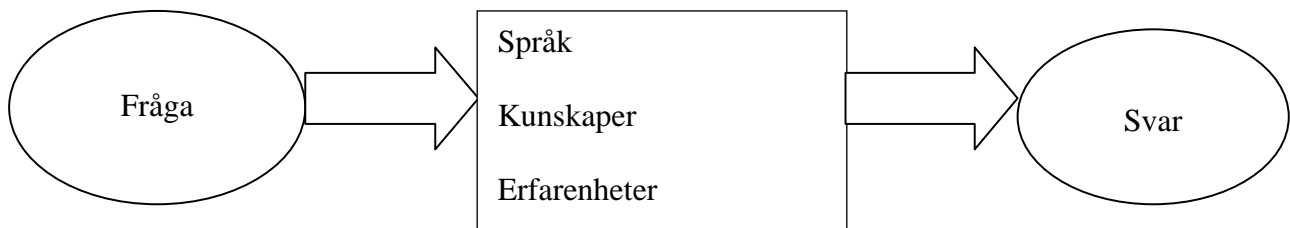
I slutet av 50-talet skrev forskare Noam Chomsky en bok som har påverkat och förändrat syn på själva språket och läsinlärningen. Chomsky ansåg att alla språk har två nivåer, fysisk nivå som motsvarar själva texten eller talet och andra nivå som motsvarar talets betydelse.

(Åkerblom 1993). Genom att aktualisera texten betydelse ökade allmänt intresse för språkets betydelse och funktion. Åkerblom (1993) kallar det för en kognitiv revolution.

Läsundervisningen som bygger på kognitiva teorier sätter fokus på läsförståelsen. *Att läsa är att förstå.* (Åkerblom 1993, s.14). Han skriver vidare att det är väldigt viktigt att i läsundervisningen används texter som anknyter till elevernas eget språk och erfarenheter. Detta gör att eleverna kan använda sina kunskaper i läsundervisningen.

Det som är specifikt för läsundervisningen som grundas på kognitiva teorier är att den är *holistisk* dvs. att man börjar med helheten. Från helheten går man vidare till delarna såsom meningar, ord, stavelser och ljud och sedan går man tillbaka till helheten.

I undervisningen som baseras på kognitiva teorier ses elever som aktiva, kreativa och självständiga. Åkerblom (1993) betonar att lärarens uppgift är att stödja och underlätta elevernas läsinlärning utan att styra den. Genom att förstå texten och kunna se sammanhanget i den skapas motivation och intresse för läsning. Om eleverna har god förmåga att förstå det lästa leder det till god självförtroende och skapar lust att vilja läsa mera.

Figur 2. Läsundervisning enligt kognitiv teori.

I figur 2 presenterar Åkerblom (1993) tydligt läsundervisning enligt kognitiv teori. I en undervisning som grundas på kognitiva teorier är det viktigt hur eleverna har kommit till sitt svar, hur de har tänkt. Undervisningen anpassas till varje elevs språk, kunskaper och erfarenheter.

5. Metod

Eftersom vi ville veta hur stimuleras läsförståelse i skolan valde vi att använda oss av kvalitativ studie. De kvalitativa metoderna såsom intervju, observation samt enkät används när man vill finna variation och försöka förstå vissa situationer menar Trost (2005). Denna metod har för grunden forskarens uppfattning eller tolkning av samlade informationer.

För att kunna ge möjlighet till de intervjuade personerna att besvara frågor fritt och på sitt eget sätt samt att kunna ställa följdfrågor valde vi att använda halvstrukturerade intervjuer. Med den metodiken kan man komma längre och djupare menar Stukát (2005). Å andra sidan den metoden har ju också sina begränsningar och ställer stort krav på båda sidor som deltar i en intervju.

För att få bättre bild av den verkliga situationen i klassrummen kompletterade vi den metoden med observationer av de intervjuades undervisning. Stukát (2005) skriver att om man vill ta reda på vad människor gör inte bara vad de säger att de gör då skall man använda observation. Syftet med det var att se kopplingen med teori och praktik.

5.1 Urvalsgrupp

Eftersom vi var intresserade att få veta hur läsinlärning samt läsförståelse sker hos de yngsta elever bestämde vi oss att intervjua de lärare som undervisar just i de yngre skolåren. Vi valde underlag för vår undersökning genom att kontakta de skolor som vi var på praktik. Fördel med detta var det att vi kände både lärare och elever där och då var det lättare att presentera samt genomföra vår undersökning.

Vi kontaktade två skolor som ligger i två olika kommuner. Skälet till detta var att de ligger nära oss geografiskt. Vi vill betona att syftet med detta inte var att jämföra de två skolor eller kommuner. Det var dock det praktiska skälet som avgjorde vilka som ska ingå i vår undersökningsgrupp. Trost (2005) hävdar att vid kvalitativa studier vill man få en stor

variation som möjligt. ”Urvalet skall helst vara heterogent inom det givna homogeniteten.”(Trost 2005, s.117).

Elevunderlaget på den ena skola som vi har utfört intervjuer i är mångkulturellt dvs. att majoriteten av eleverna har ett annat modersmål än svenska. Hur sker läsinläring hos de elever ser vi som väldigt intressant undersökningsfråga men det kommer inte vi att skriva separat om. Den andra skolan ligger i ett vila område och har bara få elever med ett annat modersmål. Trost (2005) betonar att det är viktigt att få fram variationer inom den population man är intresserad av.

Totalt har vi intervjuat fyra lärare med olika långa undervisningserfarenheter.

Läraproträtter

Lärare A är en kvinnlig erfaren pedagog som har arbetat på samma skola under hela sitt arbetsliv. Hon har arbetat som lågstadielärare i nästan 40 år. I hennes klass är det 27 elever.

Lärare B är en nyutexaminerad kvinnlig lågstadielärare med tvåårs undervisnings erfarenhet. Hon har ansvar för 25 elever.

Lärare C är en kvinnlig lärare som har arbetat som förskollärare i 30 år och sedan utbildade sig vidare till lågstadielärare. Nu är det hennes femte år som klasslärare och i år har hon 22 elever.

Lärare D är en kvinnlig lärare i svenska och engelska och har arbetat som klasslärare i 17 år. Detta år undervisar hon 24 elever.

Vi strävade efter det som Trost (2005) skriver att ett fåtal väl utförda intervjuer är mycket mer värda än ett flertal mindre väl utförda. Det som är väldigt positivt med intervjuer är att man kan göra flera intervjuer i efterhand om det behövs. Det som Trost (2005) betonar är att man måste ha en kritisk inställning till all data som man har samlat genom intervju.

5.2 Genomförande

Vår undersökning började redan när vi gjorde vår VFU(verksamhets förlagda utbildning) praktik vårterminen 2010. Då passade vi på att informera lärarna som arbetar där om studiens syfte samt att de som kommer att delta är där frivilligt och kan avbryta deltagandet när de vill. Stukát (2005) hävdar att undersöknings syfte och tillvägagångssätt måste beskrivas för de deltagande samt hur resultaten kommer att användas och presenteras. Han avser att eventuella risker för obehag och skada ska redovisas också.

Innan vi började med intervjuer gjorde vi provintervjuerna. Detta gjorde vi för att kunna se hur våra frågor fungerar med tanke på vårt syfte. Genom provintervjuerna ville vi också kontrollera oss själva som intervjuare. Efter att ha läst litteraturen om hur man bli en bra intervjuare hade vi goda grunder för det. Men det krävs praktiska kunskaper om detta för att kunna bli en skicklig intervjuare. Det ser vi som en stor nackdel eftersom vi inte hade de praktiska kunskaper som krävs. Provintervjuerna gav oss viktiga kunskaper kring hur vi ska förhålla oss som intervjuare. Vi upplevde de intervjuerna som väldigt givande komplement till vår undersökning. De gav oss nya informationer och upplysningar som vi inte kunde föreställa oss när vi gjorde våra frågor. Analys av provintervjuerna blev att frågorna (bilaga 1)

inte fungerade så bra i samtal med lärarna. Det som vi såg som största brist med frågorna var att de gav inte de svar som vi tänkte oss att få. Frågorna var mer teoretiska och gav oss inte det som vi sökte. Vårt syfte var att undersöka hur olika lärare stimulerar elevernas läsförståelse. Vi ville få undersöka de individuella metoder, värderingar och idéer som används i verkligheten. Därför bestämde vi oss för att ändra på frågor och göra de mer personliga och ännu mer öppna.(bilaga 2).

Intervjuerna ägde rum på respektive skolor och tåg cirka en timme per person. Vi bestämde tid för intervjuer med de valda lärarna och presenterade återigen syftet med vår undersökning. Vi fick sitta på ett ledigt rum i skolan när lärarna hade rast eller ledigt timme. Vi tyckte att skolanslokaler passade väldigt bra eftersom lärarna kände sig trygga där. Å andra sidan den begränsade tiden gjorde att vi kände oss pressade och stressade över de frågorna som skulle svaras på.

Vi valde att använda oss av bandspelaren och på så vis få med samtalen i sin helhet. De intervjuade personer fick veta innan att intervjuer kommer att spelas in och hade ingenting emot detta. Användning av bandspelaren vid intervjuer har en uppsättning fördelar och nackdelar skriver Trost (2005). Fördelarna är att man kan lyssna till tonfall och ordval flera gånger efteråt. Genom att spela in intervjuer slipper man anteckna mycket och kan koncentrera sig på frågorna och svaren. Kroppsspråk är väldigt viktigt och kan säga mer än de sagda orden. Genom att spela in intervju får man möjlighet att titta på intervjuade och lägga märke till gester samt ansiktsuttryck som intervjuade använder när han/hon svarar på frågorna. Till nackdelar hör att det tar alldeles för lång tid att lyssna till bandet och skriva rent de informationer som vi har kommit fram till. Trost (2005) skriver också att vissa människor tycker att det är obehagligt att bli inspelade. Det som inte skrivs om är att intervjuare kan också bli påverkad av bandspelaren. Genom att tänka på det praktiska såsom kommer batterierna att räcka kan man missa det som är viktigt för själva undersökning. Det inspelade materialet lyssnade vi flera gången på innan vi skrev rent de svaren som var aktuella för vår undersökning. Vi kategoriserade de svaren vi fick utifrån lärarnas syn på läsförståelse.

Våra observationer pågick under två veckor. Vi observerade lärarna samt antecknade medan de höll på sin vanliga undervisning. Eftersom vetenskapliga observationer skall vara systematisk och planerade försökte vi hålla oss till detta. Systematiska observationer innebär att de ska ske på samma sätt och vid ungefär samma tidpunkt vid varje tillfälle. Det som är väldigt viktigt är att en observation inte innehåller värderingar utan endast beskriver vad som sker.

Under våra observationer valde vi att placera oss längst bak i klassrummet för att eleverna samt lärare inte skulle lägga för mycket uppmärksamhet på oss. Vi antecknade under hela observationen och efteråt bearbetade och sammanställde vi våra anteckningar. Vi har förberett oss för observationer genom att bestämma vilka frågeställningar vill vi få svar på. I vår observation utgick vi från dessa frågor:

- Hur arbetar lärare med läsförståelse?
- Vilka metoder framkommer i undervisningen?
- Hur fångar lärare elevernas intresse?

Vi observerade två lärare under deras lektion i svenska (ca.30 min) med accent på läsförståelse. Det materialet som vi samlade under den tiden är allt för bredd därför kommer vi att presentera bara de delarna som är relevanta till vår undersökning.

5.3 Etiska regler

Under vår undersökning har vi tagit hänsyn till forskningsetiska principer enligt Vetenskapsrådet (2002):

1. Informationskravet

Forskaren skall informera de av forskningen berörda om den aktuella forskningsuppgiftens.

2. Samtyckeskravet

Deltagare i en undersökning har rätt att själva bestämma över sin medverkan.

3. Konfidentialitetskravet

Uppgifter om alla i en undersökning ingående personer skall ges största möjliga konfidentialitet och personuppgifterna skall förvaras på ett sådant sätt att obehöriga inte kan ta del av dem.

4. Nyttjandekravet

Uppgifter insamlade om enskilda personer får endast användas för forskningsändamål.

5.4 Reliabilitet och validitet

Med reliabilitet eller tillförlitlighet menar man att en mätning är stabil och inte utsatt för slumpinfluster, alla intervjuare skall fråga på samma sätt, situationen skall vara likadan för alla skriver Trost (2005). Idén med reliabilitet bygger på att man gör kvantitativa studien där situationen ska vara standardiserad för att ha en hög reliabilitet skriver författaren vidare och betonar att kvalitativa intervjuer har istället låg grad av standardisering. Människan är inte statisk utan deltagare och aktör i en process, vilket innebär att svaren inte alls skall bli desamma varje gång frågan ställs. Vid kvalitativa intervjuer strävar man att få veta vad den intervjuade menar eller hur uppfattar en företeelse, skriver Trost. Reliabilitet har en annan innebörd jämfört med det kvantitativa fallet, skriver Patel och Davidson (2003) och bör istället ses mot bakgrund av den situationen som råder vid undersökningstillfället.

Med validitet eller giltighet menar man att instrument eller frågan skall mäta det den är avsedd att mäta, vilket härstammar från kvantitativ metodologi skriver Trost (2005). Vissa forskare förespråkar för validitet alternativa begrepp som t.ex. autenticitet eller förståelse, skriver Patel och Davidson (2003) och betonar att validiteten i en kvalitativ studie är inte bara relaterad till datainsamling. Strävan efter god validitet genomsyrar istället forskningsprocessens samtliga delar och kan yttra sig i hur forskaren tillämpar och använder sin förförståelse i hela forskningsprocessen, anser Patel och Davidson (2003).

I vår undersökning har samtliga intervjuade fått likadana frågor. Beroende på svar av lärarna har dock följdfrågorna varierat. Vid datainsamlingen har vi använt oss av olika datainsamlingsmetoder som intervjuer och observationer som ett underlag för en rikare tolkning och analys. Med tanke på att vi har intervjuat också pedagoger i olika kommuner vars ålder, utbildning, elevs underlag och antal yrkesverksamma år skiljer sig åt, anser vi att vi har bidragit till undersökningens trovärdighet.

6. Resultat

Här kommer vi att redovisa resultaten som har framkommit i vår undersökning med lärarintervjuerna. Vi har intervjuat fyra lärare som arbetar på två skolor i två olika kommuner. Den ena skolan ligger i ett mångkulturellt område där majoriteten har ett annat språk som modersmål än svenska. På den skolan arbetar lärare A och B. Den andra skolan ligger i ett villaområde där bara få elever har svenska som andra språk. Där arbetar vår lärare C och D.

Lärare A

När vi frågade vad är läsförståelse då svarade lärare A att:

”det innefattar mycket. Det är en utvecklande process för att få färdigheter i läsning och skrivning.

Det är genom läsförståelsen som eleverna utvecklar sitt ordförråd. Elever bör kunna läsa med flyt och ha en aktiv läsning, kunna förstå information, dra egna slutsatser, tänka efter, läsa mellan raderna för att utveckla läsförståelse.”

Lärare A berättade att hon under den första läsinläringen arbetar med en bokstav åt gången. Det gör hon med många olika slags övningar t.ex. rim, söka bokstaven, hitta egna ord, måla, klippa bokstaven etc. Hon betonar att det är viktigt att samtidigt med det arbetet läsa böcker och samtala kring de lästa böckerna. Lärare A uppmuntrar sina elever att skriva egna böcker som de kan läsa högt för en eller flera sina kompisar. Hon berättar vidare att de stiftar bekantskap med olika texter, arbetar med ordkunskap, formulerar meningar skriftligt och muntlig. För henne är högläsning samt tystläsning en bra början på lektioner. Detta gör att eleverna blir lugna och mer bereda på inläringen. När de arbetar med läsförståelse då brukar de använda olika läromedel där de läser först en text och sedan svarar på frågor om innehållet. För henne är väldigt viktigt att hjälpa eleverna välja böcker på biblioteket som de går till en gång i veckan. Hon märker på eleverna att de är intresserade för böcker men ibland för svåra böcker kan göra att de tappar intresse och vill inte läsa mer. Därför är hon väldigt noga att kontrollera att de har lånat böcker efter sin läsförmåga.

Lärare A tycker att om elever får uppgifter som de klarar av gör att de kan känna sig nöjda. Hon låter de visa upp sådant de är bra på för att stärka deras självförtroende. Genom att uppmuntra och berömma visar hon till sina elever att de är på rätt väg i utvecklingen.

”Elever behöver veta att de förbättrar sig. Inspiration, uppmuntran och beröm är det som barn behöver mest när de stöter på svårigheter i inläringen” betonar hon.

När vi observerade lärarens A lektion om läsförståelse då hade hon använd sig av s.k. läsförståelse kort. Det är kort som innehåller korta berättelser på ena sida och frågor om texten på den andra sidan. Hon började lektion med hög läsning där hon läste ett av korten till eleverna. Sedan svarade de tillsammans på frågorna om texten. Eleverna var aktiva när de jobbade med arbetet. Efter det lade läraren korten i en låda på sitt bord och eleverna fick komma fram och välja själva kort som de vill arbeta med. Eleverna sprang fram och valde kort men själva arbetet var inte så populärt. Eleverna var okoncentrerade på arbetet och ville hellre visa sina kort till kompisarna. Läraren gick fram till några elever och lyssnade på dem medan de läste. Detta gjorde att nästan alla elever hade lugnat ner sig och börjat arbeta. Höjdpunkten med hela lektionen var när läraren tog fram guldstjärnor (klistermärke) och delade ut till de elever som var klara med arbetet. Läraren A betonar vikten av beröm och

uppmuntran. Hon menar att det alltid finns någonting som elever har gjort bra. Vi som pedagoger måste eller borde vara mer fokuserade på det positiva hos elever fortsätter hon. Sedan när lärare A beskrev den idealiska situationen i klassrummet för läsinlärning då sa hon att i dagens skola finns för många barn i en klass. Hon vill gärna utgå från varje elevs enskilda behov i undervisningen men det är omöjligt när hon har 27 elever. Att de metoderna som lärare A använder sig i undervisningen passar de flesta elever är hon övertygad om. De eleverna som har svårt med inlärningen ger hon extra tid t.ex. extra lektion, ge eleven anpassat material, resurshjälp, involvera föräldrarna osv. Hon tycker att läsinlärningen är så viktigt i ett barns liv. Genom att misslycka med det så viktigt området kan eleverna ha konsekvenser i hela sin skolgång. Det är klart att eleverna med lässvårigheter har låg självförtroende påpekar hon. Därför är det för henne stort utmaning att inte ge upp, att hitta metoder som fungerar för varje enskild elev.

Lärare B

Lärare B tycker att läsförståelse är en process under ständig utveckling. Hon menar att läsförståelse innebär de olika tankar, känslor, erfarenheter och värderingar som kommer fram under läsningens gång.

Lärare B berättade att hon använder sig av bland annat några läroböcker som heter "Läsförståelse" och som är uppbyggda på olika nivåer. Där finns det olika typer av texter, både fakta och litterära, med frågor av olika svårighetsgrader. Det innebär att det finns frågor där man hittar svaren direkt i texten och lite svårare frågor där man ska läsa mellan raderna och fundera över textens innehåll.

"Genom att utgå från färdigt läromaterial i undervisningen känner jag mig säker. Läsinlärningen kräver mycket praktiska erfarenheter som jag försöker ersätta med ett provat material."

Lärare B strävar mot att alltid ha en diskussion med eleverna. hon frågar hur de tänker, om de har förstått sammanhanget i texten. Hon är väldigt nog med att introducera nya ord som finns i texten och förklarar dem. Hon tycker att lärarens uppgift är att alltid se elevernas bästa. Hon försöker anpassa sina metoder utifrån elevernas kunskaper. Om hon märker att eleverna är intresserade för inlärning, att de läser och skriver med glädje, får bra resultat då vet hon att hennes metoder fungerar. Lärare B påpekar att hon inte har så långt undervisnings erfarenhet och därför söker hon stöd i läroböcker. Det finns så många böcker idag och det är viktigt att välja rätt. Texter och berättelser vars innehåll har utgångspunkt i elevernas vardag och erfarenheter fångar deras intresse och bidrar till ökat förståelse under läsningen, menar hon. Hennes inställning är att lärare måste tro på det som han/hon gör för att kunna klara av undervisningen. En välstrukturerad och systematisk undervisning där eleverna är delaktiga gör att många elever verkligen lyckas med läsinlärningen.

För lärare B är det självklart att läsinlärningen påverkar självförtroende hos eleverna. I dagens samhälle är det så viktigt att kunna skriva och läsa man kan inte klara sig utan de två färdigheter menar hon. Därför är det viktigt att ge stöd till de eleverna som det behöver. Hon tycker att om man upptäcker tidigt de eleverna som behöver extra stöd kan man lättare hjälpa dem. Hon brukar arbeta med eleverna som har svårt med läsningen genom att ge elever uppgifter som är anpassade efter deras förmåga. Detta gör att eleverna klarar av att jobba på egen hand. Sedan successivt ökar hon kraven, små steg uppåt, så att eleverna ska känna att läsinlärningen utvecklas. För henne är det väldigt viktigt att ge mycket uppmuntran samt ge feedback till eleverna.

Under vår observation i klassen började lärare B lektion med tyst läsning. Eleverna hämtade sina böcker från lådor och började läsa. Några elever saknade böcker då ordnade läraren nya böcker till dem. Efter ett tag (ungefär 10 minuter) sa läraren att eleverna ska avsluta

läsningen. Efter det introducerade läraren en ny vokal, bokstav Y. Hon frågade eleverna om de kan några ord som börjar på bokstaven Y eller som innehåller den. Eleverna hade några förslag och lärare skrev de orden på tavlan. Läraren läste de orden såsom byxor, yxa, yllevantar osv. tillsammans med eleverna. Efter detta sa läraren att eleverna inte bör titta dvs. att de ska blunda i några sekunder medan hon suddade ett ord. Därefter öppnade eleverna ögon, tittade på tavlan och försökte gissa vilket ord försvann. Samma sak upprepade läraren tills det sista ordet raderades. Det visade sig att eleverna var väldigt intresserade och engagerade samt att de är vana vid det här spelet. Sedan fick eleverna en stensil med bokstaven Y där de målade, ringade in bokstaven y, fyllde i orden, ritade. Eleverna som ville göra det hade också möjlighet att forma bokstaven med hjälp av lera. Till sist delade läraren läxa till eleverna som handlade om vokalerna. Hon visade på tavlan ett Sedan fick eleverna en stensil med bokstaven Y där de målade, ringade in bokstaven y, fyllde i orden, ritade. Till sist delade läraren läxa till eleverna som handlade om vokalerna. Hon visade på tavlan ett exempel hur de ska göra detta.

Om den ideala situationen för läsinlärningen säger lärare B följande:

”När jag läste till lärare då var det självklart för mig att undervisningen borde utgå från varje elevs kunskaps nivå. Men i verksamheten är det väldigt svårt att anpassa undervisningen till 25 barn. Jag önskar att kunna arbeta i mindre grupper för att kunna individualisera min undervisning. Till sist vill jag betona att läsinlärningen i dagens skola borde prioriteras mycket mer.”

Lärare C

På frågan vad är läsförståelse för henne svarade hon:

”Läsförståelse för mig är när eleverna helt spontant kommenterar något som de just har läst eller hänvisar till något som de har varit med om. Det visar att de har förstått vad de har läst och tagit det till sig.”

Lärare C betonar att det som är allra viktigast för henne är att försöka möta eleverna där de befinner sig i sin utveckling. Att utgå från deras förutsättningar är för henne självklart. ”Min erfarenhet är att eleverna blir mer engagerande och vill lära mer om jag använder det arbetssättet.”

Lärare C tycker om och tror mest på ljudmetoden. Hon tycker att den metoden, där eleverna lär sig sambandet mellan ljud och bokstav, passar utmärkt till den första läsundervisningen. Hon menar att om man inte arbetar med ljudningen kan eleverna ha svårt att utvecklas i vidare läsinlärningen. Genom att ljuda bokstaven tydligt, skriva den på tavlan, klippa den eller forma den kommer eleverna lätt ihåg den, tycker hon.

Sedan när eleverna har kommit i gång med ljudningen och redan kan flera bokstäver börjar lärare C att involvera bildböcker i undervisning.

”I min undervisning använder jag mycket ordbilder och bilder. Jag utgår från en text där vissa delar av texten är välkänd för eleverna. Vi går igenom texten och eleverna får berätta vilka ord och bokstäver de känner igen. Jag har förberett med bilder och ordbilder för de ord som är centrala i texten för att öka förståelsen om det vi läser.”

Idag finns det så många böcker med stora, tydliga och färgglada bilder som hjälper eleverna att förstå det skrivna, tycker hon. Hon är övertygad att genom bilderna kan eleverna förstå bättre texten. Detta gör att de har mer intresserade för läsning samt utvecklar sin läsförmåga.

Läraren C berättar också om sina egna felläsningar i just den delen av texten hon och eleverna har gått igenom, för att kontrollera elevernas förståelse. Hon brukar ju läsa ett par meningar i rad där två eller tre ord gör att själva innehållet verkar lite konstigt. Läraren betonar vikten av att sådana ord skrivs på tavlan och analyseras tillsammans för att eleverna blir medvetna om varje bokstav och dess betydelse i ord. Enligt henne är avkodning en viktig förutsättning för en god förståelse och de går hand i hand vid läsningen.

För henne är det viktigt att eleverna är motiverade och intresserade för läsning eftersom bara på så sätt kan de så småningom bli goda läsare.

Om den ideala situationen för läsinlärningen sa lärare C:

”det måste få ta tid det här med läsning. Vi måste få visa till eleverna att det finns olika sätt att närma sig läsning.”

Hon vill gärna ha mera tid för högläsning och uppmuntra eleverna till att läsa själva. Det som hon kommer att arbeta med i framtiden är att uppmuntra elever att skriva egna berättelser eller böcker. Vissa elever behöver arbeta självständigt för att nå bättre resultat. Sedan kan de få berätta om boken för sina klasskamrater. På så sätt stärker man självförtroende hos elever samt utvecklar deras läsförmåga, menar hon. Det som är positivt med den metoden är att man utgår från elevernas egna förutsättningar. Hon menar att med den metoden eleverna inte kan få för svåra uppgifter eftersom de själva väljer hur och hur mycket ska de skriva. Hon betonar att lärare måste markera att eleverna har gjort framsteg med mycket beröm och uppmuntran.

Lärare D

Hon sa att läsförståelse är ”helt enkelt att kunna förstå en text, vad den handlar om samt att kunna dra egna slutsatser.”

Hon berättade att i sin undervisning använder hon sig av flera olika metoder samtidigt, beroende på eleverna och deras utveckling. Det är både analytisk och syntetisk metod, såsom LTG dikteringar (Läsning på Talets Grund) och direkt undervisning. Genom att använda LTG metoden där eleverna skriver egna texter som är uppbyggda på deras egna upplevelser väcker hon intresse hos eleverna för själva läsningen. Hon poängterar att just elevernas eget intresse, upplevelser och erfarenheter är av stor betydelse för läsning eftersom eleverna brukar identifiera sig med huvudpersonerna, kommer lättare ihåg själva innehållet. Sådana förkunskaper hjälper dem att bättre förstå textens innehåll och få vara insatt i textens budskap, menar läraren D.

Lärare D tycker att den metoden ger eleverna en hel bild av skriv och läsprocessen. hon menar att eleverna får skriva själva texter på sin egen nivå i sin takt, läsa dem till sina klasskamrater och samtidigt få höra hur vartenda ord i texten låter.

Lärare D påpekar att den metoden inte är lämpligt för alla elever. Därför kompletterar hon den med metoden som heter direkt undervisning. Hon tycker att direkt undervisning hjälper de svaga läsare att komma igång med läsningen. Hon betonar att om läraren använder sig av direkt undervisning måste hon/han ha en positiv inställning om läsningen. Det är viktigt eftersom lärare fungerar som en modell som visar hur man gör för att förstå det lästa, förklarar hon.

”Genom att använda olika metoder i undervisningen vill jag undvika att den blir enformig. Eleverna lär sig bäst om de tycker att det är intressant och roligt. Lika viktigt är att de inte läser bara mekaniskt utan att elever ska kunna förstå en text som i början är ganska enkelt men så småningom ökar svårighetsgraden.”

När vi frågade om den ideala situationen för läsinlärningen då svarade lärare D att tiden inte räcker alltid för att fullfölja inlärningen som man har planerat från början. Det som hon ser som väldigt svårt är att lärare måste prioritera för att kunna hinna med allting. Hon poängterar att läs och skrivundervisningen måste främjas mer annars riskeras hela elevernas skriv och läsutveckling.

Lärare D anser att elever som har problem med läsinlärningen har oftast en dålig självförtroende.

”Elever som har låg självförtroende får ofta större problem med att lära sig läsa(även skriva) än de som är säkra på den planen. Då är det oerhört viktigt att man når deras föräldrar dvs. engagera de så att vi arbetar mot samma mål. Eleverna behöver uppmuntran och då involveras specialpedagog men också extra resurser. En period har jag haft hjälp från några frivilliga män från kyrkan som i första hand försökte få de eleverna att bli på gott humör, pratade med de, läste för de och sedan läste de tillsammans. Det gav resultat i alla fall.”

Lärare D anser att man kan förebygga att eleverna har en dålig självbild genom att uppmuntra dem och uppskatta deras arbete.

7. Analys

Här kommer vi att presentera det resultatet som vi har kommit fram i vår undersökning samt koppla det till vårt syfte som är hur lärare stimulerar och främjar läsförståelse hos elever. Vi har försökt urskilja mönster med resultatet som vi har klassificerat under rubriker.

7.1 Förförståelse och förkunskaper

I den teoretiska delen av vårt arbete har vi presenterat några forskarens syn på läsförståelse. De poängterar att förförståelse samt förkunskaper är viktiga utgångspunkter för utvecklad förståelseförmågan. Våra intervjuade lärare betonar också att elevernas förkunskaper måste användas i undervisningen för att visa dem kopplingen mellan läsningen och deras tidigare upplevelser. Det betonas i vårt styrdokument också.

”Undervisningen skall med utgångspunkten i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling.”(Läraryrket, s.10).

Respondenterna berättar om betydelsen att välja texter som eleverna har förkunskaper om. Syftet med det är att uppnå djupare förståelse av texter. Det som lärare måste vara uppmärksamma på är att förståelse är alltid beroende av förförståelse. För att underlätta läsförståelseprocessen måste lärare ta hänsyn till elevernas bakgrund, deras förflutna.

7.2 Från bokstav till förståelsen

Resultatet av vår undersökning visar att respondenterna börjar läsundervisningen med bokstavsgenomgången. Under det arbetet sätter lärarna fokus framförallt på bokstävernas ljud. Respondenterna berättade de använder olika undervisningsmetoder där ljuden står i fokus på olika sätt. Respondenterna påpekar vikten av att variera undervisningen för att eleverna får uppleva bokstäverna genom alla synen.

Sedan när elever har lärt sig känna igen bokstäver och ord börjar respondenterna involvera andra undervisningsmetoder som främjar meningsfull läsning. Smith (1997) skriver att genom meningsfullhet barnen lär sig läsa men att de behöver hjälp med det. Han menar att ordinläringen sker lättast genom meningsfull läsning. Lärarna är också medvetna om att förståelsen är det viktigaste i läsningen. Därför blandar de in i sin undervisning läsinlärningsmetoder som sätter fokus på förståelse. De metoderna som respondenterna använder sig av i undervisningen är LTG metoden, samtal om texter, de svarar på frågor om textens innehåll. Syftet med de olika metoderna är förstå texter eller berättelser. För att utveckla sin förståelseförmåga måste eleverna vara intresserade av läsinläringen. Dessutom

påpekar respondenterna att deras uppgift är att motivera eleverna för läsning och skapa en lustfylld undervisning. Smith (1997) skriver att lärare måste skydda sina elever mot konsekvenserna att tro "att läsning är något meningslöst, plågsamt och värdelöst istället för något tillfredställande, användbart och ofta glädjefyllt." (s.192).

Slutligen poängterade respondenterna att metoden inte är det avgörande för en resultatrik inläring. Det innebär snarare att kunna se var möjligheterna ligger hos varje enskild elev och kunna anpassa sitt arbetssätt efter elevers förutsättningar.

7.3 Självförtroende och uppmuntran

Våra respondenter påpekade vikten av uppmuntran och beröm för läsinläringen. De menade att uppmuntran är oerhört viktigt för de elever som har dålig självförtroende. Det som alla lärarna är noga med är att utgå från elevernas förutsättningar i undervisningen.

Detta betonas också i själva läroplanen för det obligatoriska skolväsendet: "undervisningen skall anpassas till varje elevs förutsättningar och behov." (Lpo 94,s.10)

Alla de lärarna tycker att eleverna måste ha positiv intryck av den första läsinläringen för att kunna utvecklas mer. För svåra uppgifter kan göra att eleverna tappar intresse för läsningen samt ha en dålig självbild menar de. Alla lärarna nämnde olika sätt som de förebygger det. En lärare är så nog med att hjälpa eleverna att välja litteratur som stämmer överens med deras läsförmåga. Den andra tycker att eleverna måste veta när de gör framsteg i inläringen därför ger hon mycket feedback till dem. Att involvera föräldrar i undervisning ses också som ett bra sätt för att hjälpa eleverna med inläringen.

Under våra observationer har vi märkt att eleverna arbetar bättre om de känner att de klarar av uppgifter. Det är väldigt populärt och stimulerande för elever att få belöning (guldstjärna) eller beröm för sitt arbete. Även om vissa forskare (Nordheden och Paulin) poängterar att kunskap är belöning för arbetet ser vi inga konsekvenser med detta. Det ser vi som ett bra sätt att motivera elever och göra de medvetna att deras arbete ger goda resultat. Detta är nödvändig förutsättning för deras läsmotivation.

8. Diskussion

Resultaten som vi har kommit fram i vårt arbete visar att lärarna tycker att läsförståelse är en viktig del av läsinlärningsprocess. I sin undervisning delar de upp läsförståelse på två delar, ordavkodning och förståelse. I den första läsinläringen är lärarna mer fokuserade på själva ordavkodningen än på förståelse. De menar att eleverna först måste förstå vad ljud är samt kunna koppla den till orden för att kunna lära sig läsa. Sedan när eleverna har utvecklat sin läsning började undervisning bli mer förståelse fokuserad. Resultatet av undersökningen visar att respondenterna använder olika metoder, både analytiska och syntetiska, för att stimulera läsförståelseprocessen hos sina elever. Det som respondenterna gör när de främjar elevernas förståelse är avkodar (ljuder) ord, samtalar om texter, svarar på frågor om innehållet, skriver egna texter (LTG) samt använder eleverna förförståelse som utgångspunkten i undervisningen. Frost (2002) påpekar att i en nyanserad, individuellt anpassad undervisning är alla metoder tänkbara. Vilka metoder man väljer beror på lärarens syn på lärandet. Genom att använda sig av olika metoder kan de nå bättre varje enskild elevs kunskapsnivå.

Respondenterna är medvetna om att varje enskild elev är en individ för sig med egna förutsättningar. Detta innebär att de lär sig på olika sätt och behöver olika metoder för att

lyckas bättre med inläringen. Lärare måste ha fantasi, hitta de metoderna som fungerar för vart och ett av barnen samt hitta nya vägar till dem som har svårigheter med inläringen.

I litteraturgenomgången har vi skrivit om att den analytiska metoden där man lär sig ljuden eller delarna först och sedan relaterar man dessa till helheten har sina begränsningar. Vissa elever har svårt att fixerar varje bokstav i ett ord och att läsa dem rätt. Nordheden och Paulin (2008) undrar om språkutvecklingen sker genom att lära eleverna bokstavens form och ljud. Å andra sidan Åkerblom (1993) menar att de eleverna som inte kan "höra" ljuden i tal kommer att få problem med att lära sig läsa.

Det som vi lärde oss under vår utbildning är att eleverna måste förstå det lästa för att komma ihåg det. Därför är det väldigt viktigt att läsundervisningen fokuseras på förståelse. Smith (1997) skriver att:

"om förståelse är nödvändigt för att identifiera ord, och om syftet med läsningen är att begripa texten, finns det ofta ingen mening med att överhuvudtaget identifiera de enskilda orden. Meningsfullt språk är *genomskinligt*: vi ser igenom orden för att fånga den bakomliga betydelsen."(s.145)

Det som vi undrar om är hur skall vi organisera vår läsförståelseundervisning? Vad kommer vi att sätta fokus på i undervisningen den tekniska avkodningen eller läsförståelse? Det dilemma som vi har kommit fram är varför den teoretiska delen i vår utbildning stämmer inte överens med den verkliga situationen i skolan? Varför den traditionella undervisningen styr dagens skola när det är bevisat att den inte ger så bra resultat? Smith (1997) menar att skälet till det är att "lärare betraktar förståelse som resultat av lärandet istället för själva basen att uppfatta något meningsfullt."(s.107).

Under våra observationer märkte vi att respondenterna i sin undervisning integrerade ordavkodning och förståelse. Respondenterna menade att de båda delar av läsförståelse, avkodning och förståelse, är viktiga och måste förekomma i undervisningen. De varierade med metoderna efter elevernas behov dvs. till det området som eleverna behövde mest hjälp med. Respondenterna betonade att deras undervisningsmetod påverkades av elevernas antal. De berättade om svårigheterna som man har med allt för stora klasser. Alla de önskade att de kunde arbeta i mindre grupper för att uppmärksamma varje elevs behov.

Det som lärarna prioriterade i sin undervisning var självständigt arbete. Detta betonas i läroplanen också " de skall ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att arbeta självständigt och lösa problem." (Läraryrket 2004, s.11). Det som lärarna betonade är att även om eleverna arbetar själva behöver de stöd av lärare. De menar att när eleverna arbetar själva utifrån sina förutsättningar lär de sig fortare. Därför är väldigt viktigt att lärare skapar tid och möjligheter för eleverna att ta del av lustfyllda läsoplevelser för att gynna deras utveckling till självständiga läsare.

Sandström Kjellin (2004) skriver att läsundervisningen är inte bara en undervisning i ordavkodning och läsförståelse, den måste inkludera stimulans av elevers fantasi, känslor och tankar. Texterna som används i undervisningen måste vara meningsfulla utifrån elevernas perspektiv. Respondenterna påpekade vikten av den första läsinläringen eftersom den kan påverka elevernas självbild. Eleverna måste få mycket uppmuntran till läsning samt få uppgifter som motsvarar deras kunskapsnivå för att få positiv inställning till inläringen.

Resultaten av vår undersökning visar att en del svar som vi har fått i intervjuerna inte överensstämde med den undervisning som vi observerade. De intervjuade lärarna berättade

om att de involverar eleverna i undervisning, utgår från elevernas egna förutsättningar, uppmuntrar eleverna att skriva egna texter och berättelse men vi upptäckte det inte i större utsträckning under våra observationer. Vi funderade över det, varför respondenternas svar i intervjuerna överensstämde inte med den undervisning vi observerade.

Är lärarna inte medvetna om vilken arbetsmetod dominerar i deras arbete eller den metoden har inte visat sig under våra observationer?

Det enda skälet till det som vi kunde se är att den traditionella undervisningen fortfarande präglar dagens läsförståelseundervisning. Respondenternas svar att deras läsförståelseundervisning baseras i högsta grad på avkodningen beror på att den metoden var under lång tid högst uppskattad. Vi tycker att stora barngrupper, elever utan tillräckligt goda språkkunskaper, tvåspråkiga elever och elever med inlärningssvårigheter gör att lärarnas praktiska undervisning måste anpassas till dem. Därför anser vi att lärarna försöker använda sig av de metoderna som fungerar i praktiken medan deras teoretiska kunskaper har inte aktualiserats.

8.1 Didaktiska konsekvenser

Denna undersökning, vars syfte var att visa hur lärarna stimulerar elevernas läsförståelse, uppvisar att samtliga respondenter betonar vikten av uppmuntran samt elevernas intresse, delaktighet och goda självbild vid läsinläringen och läsförståelse. I sitt arbete visade pedagogerna engagemang och intresse i klassrummet, poängterade betydelsen av att rätt avkodning för själva läsförståelseprocessen.

Vissa lärare betonade att tidigare kunskap om textens innebörd har stor vikt för förståelse. Även om lärarna understryker vikten av att möta eleverna där de befinner sig i sin utveckling och använder olika metoder och arbetssätt i läsundervisning, visade sig dock att tiden oftast inte räcker för att slutföra det tilltänkta. Dessutom visade denna undersökning att en del av våra intervjuade pedagoger, pga. av stora klasser, har inte tillräckligt tid och möjlighet att praktisera lässtrategier och individualisera undervisning på så sätt som de önskade.

Liberg (2006) och Bråten (2007) betonar vikten av förkunskaper om textens innehåll för läsförståelseprocessen. Åkerblom (1993) menar att texter i läsundervisning ska anslutas till elevernas erfarenheter. Taube (2007) skriver att god läsförståelse kräver att läsaren är aktiv. Ett annat, viktigt moment för självförtroende, som författaren betonar, är bristande individualisering från skolans sida. Vygotskij (1999) poängterar att den aktiva eleven skall utvecklas i skolan och för honom är kunskap något som måste erövrats. I skolan ska arbetas aktivpedagogiskt dvs. knyta an till det redan kända för att förklara nytt. Barnets intresse är, enligt Vygotskij, själva utgångspunkten och metoden för undervisningen. Westlund (2009) anser att det är viktigt att i läsförståelseundervisning avsluta det påbörjade arbeten så att eleven kan beskriva utgångspunkt, lärandeprocess och kunskapsprodukt.

Utifrån studiens resultat uppfattade vi att lärarnas erfarenhet, kunskaper om läsprocess och undervisning i läsförståelse, deras val av metoder, antal elever i klassrummet samt deras förutsättningar, intresse och självförtroende, föräldrarnas engagemang är faktorer som tillsammans kan främja elevernas läsförståelse.

Vår tolkning av studien blir att läsförståelse är en successivt progressivt process, dvs. att läsförståelse kan aldrig blir färdigt inlärt. Läsförståelse är en process som utvecklas hela livet.

8.2 Metod diskussion

Innan vi började vår undersökning har vi planerat att intervjua fyra lärare samt observera deras undervisning. Meningen med att utföra kvalitativa intervjuer samt komplettera dem med observationer var att få en bättre uppfattning om läsundervisningen. Det som överraskade oss negativt var att lärarna var inte så villiga att hjälpa till genom att delta i vår undersökning. Trots att vi hade informerat de i god tid om vårt arbete och syftet med det, vissa läraren ville ha mera tid för att förbereda sig inför intervjuerna. Eftersom vi ville undersöka den verkliga situationen i skolan ville vi undvika att de förbereder sig och sina svar inför våra samtal. Stukat (2005) skriver om att i den metoden ställs det stort krav på frågorna och svarsalternativens utformning. Han betonar att frågorna måste vara förstådda av alla, vara entydiga samt ha tydliga svarsalternativ.

I samtal med lärarna har vi fått svar på alla våra frågor samt haft tid att småprata lite extra. Detta gjorde att vi blev mycket lugnare och hade mer flyt i samtalen. Eftersom vi sakade erfarenhet kände vi att det verkligen hjälpte oss att med större säkerhet utföra intervjuerna. Å andra sidan kände vi oss inte nöjda med våra observationer och dess resultat. Vi planerade att observera alla fyra intervjuade lärare när de undervisar men fick inte tillfälle för detta. Därför har vår undersökning fått mindre tillförlitlighet.

Stukat (2005) skriver att ”en felkälla under observation kan vara att en observerad person eller grupp kan uppföra sig annorlunda när de vet att de är föremål för observation, än när de vet att detta är inte fallet.” (s.50).

Under våra observationer märkte vi att lärarna arbetade med olika undervisningsmetoder som eleverna inte kände till. Vi undrar om vi skulle ha haft annorlunda resultat om lärarna hade varit mindre medvetna och störda av observerandet.

Fortsattforskning

Vi tycker att vår undersökning var väldigt intressant och hade bidragit till att vi har fått ny syn på läsförståelse. Under det genomförda arbetet har vi fått olika tankar om kring vidare forskning. Det som vi ser som värt att undersöka är hur i dagens mångkulturell skola påverkas läsundervisning? Hur arbetar lärare för att stimulerar två eller flerspråkiga elevers läsförståelse?

Litteraturlista

- Bråten, Ivar (red.), (2007). *Läsförståelse i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur
- Ejeman, Göran & Moloy, Gunilla (2003) *Metodboken Svenska i grundskolan*. Stockholm: Liber AB
- Fridolfsson, Inger (2008). *Grunderna i läs- och skrivinläring*. Lund: Studentlitteratur.
- Frost, Jörgen(2007) *Läsundervisning, praktik och teorier* Stockholm: Natur och Kultur
- Larson, Lotty, Naucner, Kerstin & Rudberg Lilli – Ann (1992). *Läsning och läsinläring*. Lund: Studentlitteratur.
- Liberg, Caroline (2006). *Hur barn lär sig läsa och skriva*. Lund: Studentlitteratur.
- Lundberg, Ingvar & Herrlin, Katarina (2003). *God läsutveckling*. Stockholm:
- Lundberg, Ingvar (2006). *Konsten att läsa faktatexter*. Stockholm: Natur och Kultur
- Läraryrkesförbundet (2004). *Lärarens handbok*.
- Nordheden, Inger och Paulin, Arja (2008). *Att äga språk*. Stockholm: Stockholms universitets förlag
- Patel, Runa. & Davidsson, Bo (2003). *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning (3:e uppl.)*. Lund: Studentlitteratur
- Sandström, Kjellin, Margareta (2004), *Läsutveckling hos barn*. Solna: Ekelunds förlag.
- Skolverket, (2000). *Kursplaner och betygskriterier. Grundskolan*. Skolverket och Fritzes
- Skolverket (2006). *Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet*. Västerås: Fritzes.
- Smith, Frank (1997). *Läsning*. Stockholm: Liber AB
- Stadler, Ester (1998). *Läs och skrivinläring*. Lund: Studentlitteratur.
- Stukát, Staffan. (2005) *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur
- Taube, Karin (2000) *Läsinläring och självförtroende: psykologiska teorier, empiriska undersökningar och pedagogiska konsekvenser*. Prisma, Stockholm.
- Taube, Karin. (2007) *Barns tidiga läsning*. Stockholm: Norstedts Akademiska förlag.
- Trost, Jan (2005). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk–samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Vygotskij, Lev S (1999). Översättning: Lindqvist, Gunilla (red). *Vygotskij och skolan*. Lund: Studentlitteratur.

Westlund, Barbro (2009). *Att undervisa i läsförståelse – lässtrategier och studieteknik för de första skolåren*. Stockholm: Natur och Kultur.

Åkerblom, Hans (1993). *Läsinlärning från teori till praktik*. Eskilstuna: Almqvist & Wiksell.

Webbsida:

www.skolverket.se

www.nok.se

Bilagor

Bilaga 1

Intervju frågor till lärarna:

1. Vad är läsförståelse för dig?
2. Använder du någon speciell undervisningsmetod för läsinlärning?
3. Hur bedömer du att just de metoderna passar till dina elever?
4. Hur kan man märka om elever har svårigheter med läsinlärningen?
5. Vad kan du göra som klasslärare för att hjälpa sådana elever?
6. När tycker du är relevant att involvera specialpedagogen i undervisningen?
7. Hur kan man stödja elever med låg självförtroende och läsproblem?

Bilaga 2

Intervjufrågor till lärarna 2:

1. Kan du berätta lite om dig själv, din utbildning och lärarerfarenhet?
2. Vad är det som är viktigt i din undervisning?
3. Vad är läsförståelse för dig?
4. Kan du beskriva en lektion när du undervisar om läsinlärningen eller läsförståelsen?
5. Beskriv din ideala situation för att stimulera till läsning!
6. Hur stödjer du elever med låg självförtroende och läsproblem?